

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет «Дніпровська Політехніка»
Навчально-науковий інститут державного управління
Навчально-науковий інститут гуманітарних і соціальних наук

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Матеріали
XXI регіональної науково-практичної конференції
(9 травня 2024 р., м. Дніпро)

м. Дніпро
НТУ «Дніпровська Політехніка»
2024

УДК 061.1ЄС

А 43

*Рекомендовано до друку Вченою радою НТУ «Дніпровська Політехніка»
(протокол № 6 від 16.05.2024 р.).*

Пам'яті Прокопенка Леоніда Львовича

Редакційна колегія:

*О. М. Рудік (голов.ред.), к.політ.н., доц., Є. І. Бородін, д.і.н., проф.,
І. А. Чикаренко, д.держ.упр., проф., Т. В. Маматова, д.держ.упр., проф.,
Г. Л. Первий, к.і.н., доц., А. Ю. Кравець, д.політ.н., доц., Г. О. Фролова (відп. секретар).*

А 43 Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України : матеріали XXI наук.-практ. конф. 9 травня 2024 р., м. Дніпро / за заг. ред. О. М. Рудіка. Дніпро: НТУ ДП, 2024. 100 с.

Уміщенні матеріали доповідей учасників щорічної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України» щодо історії ЄС, його інститутів, політики й управління; сучасного стану та перспектив розвитку відносин Україна – ЄС в контексті Угоди про асоціацію; публічного управління та публічної служби в країнах ЄС як досвід для України; проблем та перспектив співробітництва, відносин Україна – НАТО, європейського цивілізаційного вибору України.

Розраховано на фахівців публічного управління, працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти всіх рівнів, а також буде корисним для всіх, кого цікавить окреслене коло проблем.

Анастасія КРАВЕЦЬ,
*д.політ.н., доц., професор кафедри
 історії та політичної теорії
 НТУ «Дніпровська політехніка»*

Ірина ВИШНЕВСЬКА,
*магістр, кафедра
 історії та політичної теорії
 НТУ «Дніпровська політехніка»*

ЕТНОНАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Пріоритетним завданням для України на сучасному етапі розвитку у сфері етнонаціональних відносин є підвищення ефективності функціонування державних інституцій. Ефективність етнонаціональної політики залежить від того, наскільки актуальними є її основні принципи, чи вірно вони відображають стан етнонаціональної ситуації, вміння держави враховувати інтереси різних етнічних груп та державотворчої нації і сприяти їх узгодженню. Державна етнонаціональна політика в Україні в цілому проводиться у відповідності з міжнародними нормами і стандартами. Однак, існує потреба у значному вдосконаленні системи задоволення деяких економічних, мовних та освітніх потреб національних меншин.

Євроінтеграційні прагнення України передбачають адаптацію чинного законодавства до європейських стандартів. Яскравим прикладом стало прийняття Програми «Єдність у розмаїтті» на період до 2034 року. Вона обґрунтовує необхідність розроблення відповідної державної цільової програми на період з 2024 по 2034 роки, визначає оптимальний варіант розв'язання актуальних питань у сфері етнополітики та відповідні комплекси заходів у межах Програми [1].

Концепція покликана забезпечити імплементацію Закону України «Про національні меншини (спільноти) України» та спрямована на виконання рекомендації Європейської Комісії від 17 червня 2022 року щодо оновлення реформи правової бази для національних меншин. Концепція визначає метою Програми створення сталих інституційних умов для задоволення потреб та ефективної реалізації прав і можливостей національних меншин (спільнот) та корінних народів України відповідно до міжнародних нормативно-правових стандартів, сприяння міжкультурній компетентності, взаємодії та порозумінню, інтеграції українського суспільства в умовах необхідності подолання наслідків російсько-української війни та наслідків багаторічної політики російської насильницької асиміляції [2].

Розроблення Концепції Державної цільової програми супроводжувалось тісними консультаціями із національними меншинами (спільнотами) та корінними народами. Зокрема у межах цього процесу було проведено 20 консультаційних зустрічей із залученням представників Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Європейської Комісії, Ради Європи, посольств держав етнічного споріднення національних меншин (спільнот) України [2].

Прийняття Програми «Єдність у розмаїтті» в подальшому дасть змогу: 1. Гарантувати ефективну участь представників громадських об'єднань національних меншин (спільнот) та представницьких органів корінних народів України у процесах формування та реалізації державної політики у сфері міжнаціональних відносин. 2. Забезпечити належну взаємодію, партнерство між громадськими об'єднаннями національних меншин (спільнот), представницькими органами корінних народів України та органами державної влади, органами місцевого самоврядування для реалізації мовних, освітніх, культурних, інформаційних прав осіб, які належать до національних меншин (спільнот) та корінних народів України на рівні областей, районів та міст. 3. Утворити консультативно-дорадчі органи з питань національних меншин (спільнот) та корінних народів України при місцевих держадміністраціях та органах місцевого самоврядування. 4. Розробити нормативно-правову базу з питань захисту прав національних меншин (спільнот) та корінних народів України. 5. Забезпечити поступове

підвищення оцінки стану забезпечення прав осіб, які належать до національних меншин (спільнот) та корінних народів України, згідно з методологією Global Pluralism Indicator. 6. Забезпечити реалізацію культурних та мовних прав осіб, які належать до національних меншин (спільнот) та корінних народів України, зокрема, шляхом удосконалення законодавства, підтримки проєктів і заходів, спрямованих на збереження та відродження мов і культур національних меншин (спільнот) та корінних народів України. 7. Забезпечити реалізацію освітніх прав осіб, які належать до національних меншин (спільнот) та корінних народів України та реалізацію інформаційних прав таких осіб. 8. Забезпечити реалізацію принципів недискримінації осіб, які належать до національних меншин (спільнот) та корінних народів України, підвищити рівень толерантності до них в українському суспільстві; зменшити негативний вплив мови ворожнечі на суспільні процеси. 9. Мінімізувати негативні наслідки збройної агресії РФ у сфері збереження унікальних етнічних культур України.

1. Про затвердження Державної цільової національно-культурної програми «Єдність у розмаїтті» на період до 2034 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.09.2023 № 850-р. URL: <https://111.inh/eZV1p> (дата звернення: 02.12.2023).

2. Уряд схвалив Концепцію Державної цільової національно-культурної програми «Єдність у розмаїтті» до 2034 року. URL: <https://111.inh/OkEak> (дата звернення: 02.12.2023).

Ганна МЕРКОТУН,

*аспірантка кафедри державного управління
і місцевого самоврядування
Навчально-наукового інституту державного
управління НТУ «Дніпровська політехніка»*

ЕКОНОМІЧНЕ ВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Процес європейської інтеграції є потужною рушійною силою реформ, часто фундаментальних, як у державах-вступниках, так і в самому Європейському Союзі. Найбільш яскраво це проявлялося в посткомуністичних державах, які в процесі підготовки до вступу в ЄС розпочали й успішно завершили перехід до демократії та ринкової економіки. Глибокі трансформаційні зміни відбуваються й у сфері економічного врядування держав-вступників. Європейська Комісія приділяє багато уваги належному економічному врядуванню, яке разом з утвердженням верховенства права та реформою державного управління, є наскрізним питанням, що має принципове значення для успіху політичної та економічної реформ та побудови у такий спосіб міцної основи для запровадження правил та стандартів ЄС у держави, що отримала статус кандидата на вступ до ЄС.

Підписанням у 2014 р. Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [2], не тільки підтверджено цивілізаційний вибір українського народу, а й Європейським Союзом визнано європейські прагнення України. ЄС привітав європейський вибір України, в тому числі й її зобов'язання розбудувувати розвинуту й сталу демократію та ринкову економіку. Однією із цілей асоціації сторонами визначено запровадження умов для посилення економічних та торговельних відносин, які вестимуть до поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, зокрема завдяки створенню поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі та підтримка зусиль України стосовно завершення переходу до діючої ринкової економіки, у тому числі шляхом поступової адаптації її законодавства до *acquis* ЄС.

Відповідно до ст. 343 Угоди про асоціацію Україна взяла на себе зобов'язання докладати максимальних зусиль для побудови функціонуючої ринкової економіки та поступового наближення своєї політики до політики ЄС відповідно до основоположних принципів макроекономічної стабільності, збалансованості державних фінансів і платіжного балансу. А

співробітництво в галузі управління державними фінансами спрямовується на забезпечення розвитку бюджетної політики і надійних систем внутрішнього контролю та зовнішнього аудиту, що базуються на міжнародних стандартах, а також відповідають основоположним принципам підзвітності, прозорості, економності, ефективності та результативності (ст. 346 Угоди про асоціацію). Серед зобов'язань України й розвиток системи середньострокового бюджетного прогнозування/планування [2].

Майже вісім років реформи, що відбувалися в нашій країні в рамках Угоди про асоціацію, та адаптація законодавства ЄС просуваються досить повільними темпами. Повномасштабне вторгнення російської федерації на територію нашої держави обумовило подачу Україною 28 лютого 2022 р. заявки на членство в ЄС у прискореному режимі.

Отримавши у червні 2022 р., відповідно до рішення Європейської Ради, статус кандидата на вступ до Європейського Союзу наша країна приступила до виконання висунутих семи основних умов для початку переговорів про вступ до ЄС та прискорила реформаторські зусилля. Рішення про надання статусу кандидата в ЄС створило потужну динаміку реформ, що, попри тривалу війну, отримало сильну підтримку народу та консолідувало зусилля уряду та парламенту України. На шляху до європейської інтеграції Україна запровадила прозору систему попереднього відбору суддів Конституційного Суду, реформувала органи судового управління, продовжила розслідувати випадки корупції на високому рівні та виносити вироки, а також зміцнила свою інституційну основу. Певні успіхи досягнуто й у ширшій та системній боротьбі з впливом олігархів. Україна також продемонструвала свою спроможність досягти прогресу в зближенні з *acquis* ЄС навіть умовах війни [1].

Позитивні досягнення нашої країни відзначено у звіті Європейської Комісії, яка щороку складає комунікацію про розширення, де викладає рекомендації і звіти з детальною оцінкою поточного стану та прогресу, досягнутого державами-кандидатами й потенційними кандидатами на їхньому євроінтеграційному шляху. На підставі ретельно проведеної оцінки поточного стану впровадження фундаментальних реформ у державах-кандидатах Європейська Комісія розробляє чіткі вказівки щодо пріоритетних майбутніх реформ. Комунікація та звіти формують «Пакет розширення». Пакет розширення ЄС – це стратегічний документ щодо політики розширення ЄС, який публікується щороку восени та включає звіт Європейської Комісії з оцінкою прогресу, досягнутого державами-кандидатами та потенційними кандидатами на членство. 8 листопада 2023 р. був опублікований перший Звіт про прогрес України в рамках Пакета розширення ЄС, який містив ряд рекомендацій у сфері реформ, зокрема й щодо економічного врядування [3].

Виходячи з принципу «найперше основоположні засади» («fundamentals first»), особливу увагу Комісія приділяє оцінці стану реформ в сферах верховенства права, основоположних прав та належного врядування (функціонування демократичних інститутів та реформа державного управління), оскільки стан справ у цих сферах є ключовим показником, за яким ЄС оцінює перспективи вступу держави-кандидата. З огляду на це, реформи в цих сферах мають бути активними, рішучими і переконливими, щоб увібрати в себе всі основоположні цінності ЄС.

Відповідно до аналітичного звіту Європейської Комісії Україна змогла здійснити суттєві зміни у всіх семи напрямках, що були визначені для нашої країни у червні 2022 р., проте на момент публікації звіту три з зазначених рекомендацій не були повністю виконані [3]. Загалом, часткове виконання відповідних критеріїв є цілком нормальною практикою, яка не зупиняє подальший рух держави-кандидата у переговорному процесі. Окремо варто зазначити, що фактично проведення переговорів означає два процеси (гармонізація національного законодавства з *acquis*) та переговорний процес, що передбачає обговорення та роботу з окремим проблемами наближення законодавства.

Аналізуючи економічне врядування в Україні Європейська Комісія зазначає, що проведення монетарної політики, загальне економічне управління та створення інституційного й нормативного середовища в нашій країні зіткаються з винятковими труднощами, що спричинені повномасштабним вторгненням росії. У звіті зазначається, що в Україні в рамках вимог до реформ, викладених у послідовних програмах МВФ, вжито важливих заходів для

зміцнення стабільності банківського сектору, включаючи заходи щодо посилення банківського нагляду та механізмів врегулювання, а також проведено реформи для підвищення незалежності Національного банку України. Україна здійснила кроки для підвищення прозорості державних фінансів та інституцій, зокрема шляхом публікації бюджетної інформації, вдосконалення системи державних закупівель та запровадження вимог щодо звітності для державних службовців. Водночас, з метою удосконалення економічного врядування в Україні, потрібними є додаткові реформи, зокрема, щодо прозорості державних фінансів, а також запобіганню втручанням приватних інтересів, боротьби з корупцією, зміцнення верховенства права та покращення бізнес-середовища. Європейська Комісія зазначає, що умови воєнного стану в нашій країні призвели до деякої централізації влади і скорочення самостійності установ, відповідальних за економічну політику [3].

У цілому позитивно оцінивши проведену реформаторську роботу нашої країни, 14 грудня 2023 р. Європейська Рада прийняла рішення розпочати переговори щодо членства в ЄС з Україною. Отже, отримавши від Європейської Комісії ряд рекомендацій, Україна має продовжити та успішно завершити розпочаті реформи з метою отримання повноправного членства в ЄС. Серед завдань – й посилення економічного врядування. Враховуючи той факт, що структура економічного врядування ЄС спрямована на моніторинг, запобігання та корекцію проблемних економічних тенденцій, які можуть послабити національні економіки або негативно вплинути на інші держави-члени європейського співтовариства, наша країна має привести власну структуру економічного врядування у відповідність до вимог і стандартів ЄС.

Список використаних джерел

1. У Пакеті щодо розширення 2023 року Єврокомісія рекомендувала розпочати переговори з Україною та Молдовою. Представництво Євросоюзу в Україні. URL: <https://11l.ink/a8FbS>
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.
3. Commission staff working document «Ukraine 2023 Report»: Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. 2023 Communication on EU Enlargement policy. URL: <https://11l.ink/X67qR>

Олександр НЕПРИЦЬКИЙ,

*к.і.н., доцент кафедри всесвітньої історії,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського*

РЕФОРМА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ СПІВПРАЦІ З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ СОЮЗНИКАМИ

Проведення реформи децентралізації в Україні отримує офіційне схвалення і позитивні коментарі та констатацію необхідності завершення реформ, проте на практиці реформа перейшла в стан стагнації ще до початку повномасштабного вторгнення російських військ на територію України, і не просувається вперед уже четвертий рік поспіль.

Метою нашого дослідження є вивчення ставлення української центральної влади до реформи децентралізації та позиції європейських партнерів у даному питанні.

Гальмування реформи децентралізації в Україні розпочалося після місцевих виборів 2020 року, які не виправдали очікувань тогочасної правлячої на центральному рівні партії «Слуга народу» та Президента України. Навесні 2019 року Володимир Зеленському і партії «Слуга народу» дісталось дві блискучі перемоги – 73,22 % голосів здобув Володимир Зеленський, і став шостим Президентом України. Влітку того ж року його партія досягла успіху під час парламентської виборчої кампанії, що дозволило сформулювати монобільшість (56 %) у

Верховній Раді. Повторити такий успіх на місцевих виборах 2020 року президентська партія не змогла. В новоутворених громадах переважно отримали владу представники місцевих еліт, і лише у 15 % посади голів громад здобули представники партії «Слуга народу» [4].

Після місцевих виборів 2020 року Верховна Рада, де правила монобільшість політичної партії «Слуга народу», фактично призупинила вже заплановані кроки із реалізації реформи децентралізації в Україні: не були внесені відповідні зміни до Конституції України, а відповідно, не були створені виконавчі комітети обласних рад, не вводилися посади префектів тощо. На рівні міст, селищ і сіл діяли ради та виконкоми створені місцевими радами; на рівні районів продовжували існувати, як атрибути перехідного періоду, районні ради та районні державні адміністрації; а на рівні області діяли обласні ради (як орган місцевого самоврядування) і обласні державні адміністрації, що продовжували реалізовувати виконавчі функції вертикалі Президент-Кабінет Міністрів України, так наче реформа децентралізації не проводилася.

Після повномасштабного вторгнення російських військ у лютому 2022 року почали діяти обмеження повноважень органів місцевого самоврядування [1], а центральна влада отримала, здавалось би, шанс остаточно ліквідувати децентралізацію і повернутися до централізованої системи управління, спочатку на період воєнного часу, а далі із перспективою продовження. Звичайно, точилося обговорення ролі і значення децентралізації, але на публічну дискусію в умовах воєнного часу влада могла не особливо зважати. Проте, в жодному випадку не можна було ігнорувати позицію західних партнерів, які надавали допомогу в протистоянні з ворогом і мали свою недвозначну думку щодо реформи децентралізації в контексті українського шляху до європейської інтеграції.

Наведемо, як мінімум, два приклади, коли європейські партнери в 2022 році голосно акцентували свою позицію на тему децентралізації в Україні. Перший приклад – це «Рекомендації стосовно формування політики з питань Плану відновлення місцевого самоврядування від наслідків війни» підготовлені Центром експертизи доброго врядування Ради Європи і оприлюднені в м. Страсбург 30 червня 2022 року. В «Рекомендаціях...» вказувалося, що тимчасові заходи із рецентралізації «не повинні стати постійними атрибутами системи місцевого самоврядування» [3]. Вдруге ця позиція прозвучала як результати опитування громадян України, яке було проведено Київським міжнародним інститутом соціології на замовлення Програми Ради Європи «Децентралізація і реформа публічної адміністрації в Україні: «76,5 % українців і українок вважають, що реформу місцевого самоврядування та територіальної організації влади (децентралізацію) потрібно продовжувати, і що реформа відіграла позитивну роль у спротиві широкомасштабному російському вторгненню» [2].

Фактично, у перший рік повномасштабної війни європейські партнери застерегли центральну владу в Україні, що ліквідація реформи самоврядування є неприпустимою і має бути продовжена (після звершення дії воєнного стану) при умові збереження подальшої співпраці в сфері європейської інтеграції України.

Отже, децентралізація має окреслені групи прихильників і противників реформ в Україні. Діюча центральна влада – Президент, апарат Кабінету Міністрів, депутати президентської більшості у Верховній Раді – в сьогоденних політичних умовах зацікавлені у рецентралізації влади в Україні і будуть використовувати правові обмеження воєнного часу для досягнення окреслених цілей, а регіональні еліти і міжнародні структури західних, перш за все європейських, союзників підтримують завершення реформ децентралізації в Україні.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про правовий режим воєнного стану». *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://11l.inh/WVWBQ>
2. Місцеве самоврядування та територіальна організація влади (у контексті широкомасштабного російського вторгнення). Київський міжнародний інститут соціології. 19 грудня 2022. URL: <https://11l.inh/z8yH1>

3. Рекомендації стосовно формування політики з питань Плану відновлення місцевого самоврядування від наслідків війни. Центр експертизи доброго врядування Ради Європи. м. Страсбург, 30 червня 2022 року CEGG/PAD(2022). URL: <https://11l.ink/mvpjz>

4. Шамайда Т. Результат виборів: перемога місцевих еліт, успіх партії ЄС і холодний душ для «Слуги народу». *Тексти*. 29 жовтня 2020. URL: <https://11l.ink/rglma>

Кирило СУВОРОВ,

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
НТУ «Дніпровська політехніка»*

РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК СКЛАДНИК ЕФЕКТИВНОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Європейський Союз, який свого часу зароджувався як велика економічна спільнота країн Західної Європи, на нинішньому етапі розвитку займає значну частку світового ВВП поруч з США та Китаєм та посідає третє місце.

Однак, за даними Світового банку, в десятку найбільших по ВВП країн світу за 2022 рік входить лише три країни ЄС. Це Німеччина (~4.08 трлн дол. США), Франція (~2.77 трлн дол. США) та Італія (~2.04 трлн дол. США). Якщо дивитись на ТОП-20 – до цього списку додаються Іспанія (~1.41 трлн дол. США) та Нідерланди (~1 трлн дол. США) [1].

Подібна ситуація свідчить про сильний економічний дисбаланс серед країн ЄС, адже перераховані вище 5 країн сукупно складають 11.3 трлн дол. США, що є 68.07 % від сумарного ВВП країн ЄС, який у 2022 році досягнув позначки 16.6 трлн дол. США [2].

ВВП країни є одним із показників економічної ваги, а у нинішньому світі економічна складова є невід'ємною від політичної. Тісна економічна взаємозалежність країн світу призвела до ситуації, в якій експортні мита та економічні санкції стали одним з основних інструментів політичної боротьби між країнами.

В цьому контексті відбувається повномасштабне вторгнення рф в Україну, а також вступ України до Європейського Союзу. Україна в найближчій часовій перспективі розпочне переговори про вступ до ЄС і до того, як це станеться, (і для того, щоб це сталось) їй варто стати більш ефективною в питанні політичного менеджменту та адміністрування (управління) задля покращення економічного клімату.

Покращення можна розпочати із питання регіонального управління, яке не було у повній мірі вирішене з реформою децентралізації в Україні. З одного боку, згадана реформа покращила ефективність адміністрування в селах, селищах та містах, надавши їм більше повноважень та можливостей для здійснення політики місцевого значення.

З іншого боку, на даний момент між загальнодержавною владою України та місцевим самоврядуванням відсутні достатні механізми взаємодії та контролю, що призводить до сильного розриву між ними. Враховуючи складність і комплексність держави як системи адміністрування, Україна потребує більш чітких механізмів регіонального управління як з'єднувальної ланки між місцевою та загальнодержавною владою.

Тому в цьому контексті варто звернути увагу на рекомендації європейських фахівців Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD), куди входять більшість держав Європейського Союзу.

1. Забезпечення вертикальної співпраці та координації між рівнями врядування. Як було зазначено вище, регіональний рівень слугує з'єднувальним елементом між загальнодержавним рівнем та місцевим, і успішні реформи на регіональному рівні можуть поліпшити взаємодію та досягнення результатів. Координація особливо важлива для розвитку регіонів, зокрема у сферах зайнятості, економічного розвитку, транспорту та охорони здоров'я. Використання контрактів як форми взаємодії може полегшити цей процес, сприяючи довгостроковому плануванню та встановленню довіри між різними рівнями врядування. Міжурядові органи також можуть бути корисним інструментом для розробки та впровадження

реформ, забезпечуючи обмін досвідом та координацію дій. Для ефективності цих заходів важливо мати надійну та актуальну інформацію відносно регіонів і встановлювати механізми залучення громадськості [3].

2. Національна та міжнародна співпраця між регіонами. Регіони повинні співпрацювати для ефективного управління спільними компетенціями та інвестування в проекти, що виходять за межі окремих адміністративних кордонів. Пандемія COVID-19 показала необхідність координації між регіонами та країнами для ефективного реагування на надзвичайні ситуації. Співпраця може приймати форми міських мереж або мегарегіонів, що дає змогу містам користатися перевагами економічної інтеграції. На національному рівні асоціації регіонів просувають спільні інтереси, тоді як на міжнародному рівні регіони обмінюються досвідом у тематичних мережах. [3]

3. Зміцнення потенціалу на регіональному рівні. Реформи регіонального управління націлені на розвиток стратегічного та технічного потенціалів для ефективного планування і реалізації політики. Важливим є підвищення здатності регіонів встановлювати стратегічні цілі та забезпечувати адміністративний і інституційний потенціал для їх досягнення. Для успішних реформ необхідно зміцнити процеси моніторингу та оцінки політики, використовуючи чіткі та вимірювані показники. Цифрові інструменти можуть підтримувати ці процеси, покращуючи комунікацію та залучення громадян, а також ефективне управління публічними ресурсами. Для успіху реформ важливо також залучати приватні зацікавлені сторони та громадськість через багаторівневі форуми діалогу, що сприяє координації регіонального розвитку і пріоритетів інвестицій. [3]

Отже, підсумовуючи вищесказане можна зазначити, що запропоновані європейськими колегами рекомендації з приводу впровадження та покращення регіонального управління можуть бути корисними для застосування в Україні задля підвищення її адміністративної ефективності, що в подальшому збільшує її перспективи бути економічно та політично успішною країною в складі ЄС.

Список використаних джерел

1. GDP (current US\$). World Bank website, 2022. URL: <https://11l.ink/2X5gM>
2. Gross domestic product of the European Union from 2011 to 2022. Statista, 06.11.2023. URL: <https://11l.ink/9zpl2>
3. OECD (2022), Regional Governance in OECD Countries: Trends, Typology and Tools, OECD Multi-level Governance Studies, OECD Publishing, Paris. URL: <https://doi.org/10.1787/4d7c6483-en>

Костянтин ТАТАРКІН,

аспірант кафедри політології, соціології

та публічного управління

Дніпровського національного університету

імені Олеса Гончара

ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРІОРИТЕТИ ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО ВЕТЕРАНСЬКОГО РУХУ

В умовах євроінтеграції України громадський рух як форма репрезентації інтересів ветеранських спільнот набуває виразних рис інституалізації. За умови наявності значної кількості ветеранів збройних конфліктів у суспільстві, а також залежно від масштабів та значення військової загрози, сучасний український ветеранський загал потребує виразу потреб на соціальному та політичному рівні. Означені вимоги можуть стосуватися як побутових питань, так і питань забезпечення представництва в рядних структурах. Мотивацією для інституалізації громадського руху ветеранів здебільшого стає порушення або недостатній захист прав ветеранів. Вузьке визначення шкоди від військових дій в правовому полі, недостатнє ресурсне забезпечення інтеграції ветеранів до мирного суспільства, ситуативний

підхід держави до потреб ветеранів вимагають комплексних та системних громадянських дій. Ідентичність ветеранських спільнот в усьому світі є базою для згуртованості громадських організацій та мереж. Європейський ліберальний підхід імплементації ветеранських рухів до мирного життя та унормовано висловлювання політичних вимог надає широкі можливості для соціально-політичної репрезентації потреб ветеранів. Водночас він вимагає політичного досвіду, ініціативності та послідовності в політичних діях. Патерналістський підхід натомість звужує потреби та вимоги ветеранів до піклування процесами реабілітації та соціального забезпечення. У трансформаційних етатистських державах ветерани мають формальний статус. Проте через низьку спроможність держави не мають можливостей для ефективності інтеграції. В умовах сучасні України необхідно виробити концептуальну модель розвитку ветеранського руху та його політичної ніші у вигляді потреб та вимог які будуть зустрічати підтримку широких верств громадян. Цей напрямок є перспективою в подальших досліджень за обраною темою. Ключові слова: ветеранський рух, політичні вимоги, політичні інтереси, теоретичний курс, концептуальна модель.

Увага до ветеранського руху з боку сучасних науковців-політологів та практичних експертів зумовлена загостренням проблеми адаптації вагової групи громадян після стресових навантажень військових дій. Сучасне розгортання військових загроз для України та інших країн світу (зокрема, країн ЄС) спонукає до пошуку підходів щодо формування сприятливого середовища для реабілітації та відновлення ветеранів збройних конфліктів. Ветеранські спільноти в різних країнах світу виступають вагомим середовищем для рекрутування політичних лідерів, управлінців, ефективних менеджерів бізнес-середовища тощо. В умовах політичних трансформацій належить надати увагу умовам, які сприятимуть зростанню ефективності самоорганізації ветеранів. Найбільш поширена форма інституалізації політичних вимог ветеранів – це громадський рух. Водночас його конфігурація в умовах цифровізації суспільства, а також зростання впливу споживацьких настроїв вимагає суттєвого уточнення. Сучасні політичні науки ідуть шляхом виявлення розбіжностей та спільних рис між громадськими утвореннями різних країн. В умовах повномасштабного вторгнення РФ до України важливим є встановлення теоретико-методологічної рамки комплексного дослідження ветеранського руху. Починаючи з 2014 р. в Україні формуються спільноти захисників Вітчизни, які потребують не лише піклування держави й суспільства, але й визнання на політичному рівні. Відповідно, згідно з європейськими пріоритетами, актуальним є огляд основних концепцій розбудови ветеранського руху як громадської спільноти та політичної сили. Ці інституційні форми є перспективними для подальшої демократизації України та формування дієвого та ефективного громадянського суспільства. Подальші розробки вимагають розкриття специфіки теоретичного відображення інституалізації сучасних ветеранських рухів. Завданням статті є виявлення напрямків інтерпретації інституційних форм самовизначення ветеранських спільнот.

Олексій ЦАЦЕНКО,

аспірант кафедри політології, соціології

та публічного управління

Дніпровського національного університету

імені Олеся Гончара

ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА АДВОКАЦІЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТРАНЗИТИВНОГО СУСПІЛЬСТВА

У контексті інституалізації практик демократичної політичної участі, спроможного демократичного лідерства та рівноправного і багатовимірного діалогу між спільнотами доречно виявити основні тенденції наукового осмислення проблеми просування громадських вимог потреб та інтересів на політичному рівні.

Це наукове завдання складається з визначення пріоритетів міждисциплінарного наукового пошуку, встановлення особливостей наукового фокусу сучасних політичних наук, а

також з ідентифікації прикладних політичних інтересів, які визначають політичний порядок денний.

Від особливостей наукового пошуку в контексті громадянської адвокації залежить дефініція цього явища та перспективні підходи до розробки. Також актуальним питанням є рівень пристосування окремих громадян та громадських спільнот до політичних перетворень та змін законодавства.

Громадянська адвокація відіграє ключову роль у формуванні європейської ідентичності демократичного суспільства, сприяючи справедливості, рівності та захисту прав людини. Це потужний механізм, за допомогою якого окремі особи та організації висловлюють свої занепокоєння, виступають за зміни та роблять внесок у розвиток більш справедливого та справедливого суспільства. У рамках окреслення політико-нормативних передумов європейської ідентичності виявляється значення громадянської адвокації як підґрунтя демократії участі, її історичний контекст та її вплив на соціальні зміни.

Громадянська адвокація в нормативно-правовому вимірі передбачає низку заходів, спрямованих на вплив на громадську думку, політику та законодавство. Основні кампанії (зокрема, мирні протести, лобіювання та судові дії) є звичайними стратегіями, які використовують правозахисники. Використання соціальних мереж європейської ідентичності також стало потужним інструментом, що дозволяє правозахисникам поширювати свої повідомлення та мобілізувати підтримку в глобальному масштабі. Зазначене стало чинником поширення розуміння значення громадянської адвокації (відстоювання вимог) в громадській думці.

Слід наголосити, що громадянська адвокація є наріжним каменем демократичних суспільств, надаючи право голосу тим, хто прагне позитивних змін. Завдяки вагомим емпіричним результатам у глобальному вимірі і постійним зусиллям активістів, громадська адвокація демонструє силу колективних дій у формуванні траєкторії розвитку суспільства. Важливо констатувати життєво важливу роль, яку відіграє громадянська адвокація у просуванні цінностей справедливості, рівності та прав людини в рамках формування європейської ідентичності соціуму.

Обмеження ресурсів є значною перешкодою для громадянських адвокаційних кампаній. Брак фінансування та ресурсів може обмежити масштаби та вплив ініціатив з адвокації. Пошук стійких джерел фінансування та ефективного використання наявних ресурсів стають критично важливими аспектами подолання цієї проблеми. У зв'язку з цим медійна адвокація набуває вирішальної ваги.

Практики громадянського відстоювання певних позицій та вимог на центральному, регіональному та локальному рівнях виступають чинниками політичної соціалізації, інституалізації політичних мереж, децентралізації владних повноважень тощо. Сучасний міждисциплінарний науковий дискурс розглядає громадянську адвокацію в трьох основних вимірах: нормативно-правовому, соціально-комунікаційному та політико-проектному. В них закладені основні завдання громадянської адвокації та результативність цієї діяльності. Нормативна площина розглядає політико-правові умови відстоювання політичних позицій та або вимог. Сфера соціальних комунікацій надає увагу участі громадянського відстоювання у контексті вироблення державних політик. Проектний вимір розглядає перспективу адвокаційних політичних проєктів як політичних сил та громадських рухів, орієнтованих на здійснення ціннісних та фундаментальних гуманістичних досягнень в контексті прогресу людства. Для сучасної України в контексті формування європейської ідентичності важливими є всі виміри наукових дискусій щодо громадянського відстоювання. Проте одним з провідних етапів еволюції української демократичної спільноти є вироблення сталих політико-правових правил гри для рівноправного та ефективного відстоювання політичних позицій і вимог.

СЕКЦІЯ 3**Публічне управління та публічна служба в країнах ЄС досвід для України****Любов ГОЛОХА,**

*к.держ.упр., директор бібліотеки
Університету митної справи та фінансів,
доцент кафедри публічного управління
та митного адміністрування*

**УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ:
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ**

Належне врядування та ефективне функціонування системи державного управління мають визначальне значення для забезпечення обороноздатності України, завершення структурних реформ, що проводяться в нашій країні, покращення якості надання адміністративних послуг та наближення їх до споживача, підвищення рівня довіри населення до влади, виконання євроінтеграційних завдань на шляху вступу України до Європейського Союзу. Виконання цих завдань потребує подальшого розвитку професійної, добросовісної, політично нейтральної, мобільної, патріотично налаштованої, людиноцентричної команди державних службовців.

Державні службовці є головним ресурсом та головним капіталом державного управління. Вимогою сьогодення є побудова раціональної, ефективної, зручної та гнучкої системи управління людськими ресурсами державної служби, здатної підвищити продуктивність та посилити мотивацію діяльності персоналу органів державного управління.

Країни Європейського Союзу мають значний досвід ефективного управління людськими ресурсами державної служби, ґрунтовний аналіз та запозичення кращих практик якого, на нашу думку, максимально сприятимуть розвитку кадрового потенціалу державного управління нашої країни.

Звичайно, що кожна європейська країна має власний, багато в чому унікальний досвід управління людськими ресурсами державної служби, адже відмінними є правові системи, форми державного управління, діючі моделі державної служби, національні традиції, завдання і повноваження органів влади та ін. Водночас, спільним для всіх країн ЄС є розбудова належним чином керованої та професійної державної служби [2, с. 2].

Державні службовці, яких обрано на посади на основі знань, навичок і здібностей, а не політичного патронажу – є «бізнес-ціллю» уряду, вважають М. Гай (Guy M.) та Ш. Мастраччі (Mastracci S.) [4]. Дослідниці зазначають, що державні службовці є «охоронцями держави, підтримуючи рівновагу незалежно від того, наскільки бурхливе політичне середовище» [4, с. 302]. Очікування від державних службовців численні, й включають як стандарти ефективності та продуктивності, так і демократичні стандарти. Окрім необхідних професійних навичок, від державних службовців очікується уособлення суспільної добросовісності, моральності та якісне виконання посадових обов'язків з позиції партійного нейтралітету. Враховуючи складність та багатогранність завдань, що стоять перед державними службовцями, управління людськими ресурсами державної служби лежить на перетині політики, менеджменту та права [4, с. 309], а державне управління персоналом є основою демократичного управління [4, с. 299].

Суттєвий вплив на управління людськими ресурсами державної служби у зарубіжних країнах справляла зміна парадигм державного управління. Дослідники С. Шнель (Schnell S.) та К. Джерард (Gerard C.) [5] виділяють зміну трьох «великих» парадигм державного управління, що відобразилася на управлінні людськими ресурсами державної служби: «старого» державного управління (Old Public Administration), нового державного управління (New Public Management) і нового державного адміністрування (New Public Administration). За визначенням дослідників, за умов функціонування Old Public Administration, державний службовець –

«ідеал» бюрократа; державний службовець в умовах New Public Management – підприємець, який прагне до результату; державний службовець в умовах New Public Administration – захисник, співрозмовник і мережевий партнер (адвокат, емпат, нетворкер).

Управління людськими ресурсами державної служби в умовах New Public Administration стає більш демократичним, поширюється залученість на робочому місці, підтримується трансформаційне лідерство, засноване на цінностях, між керівниками та працівниками встановлюються партнерські відносини, досить обмеженими є політичні призначення на керівні посади. На державній службі (New Public Service) формується середовище, яке сприяє внутрішній мотивації та демократичному духу персоналу, створюються відділи управління людськими ресурсами, які впроваджують сталий та соціально відповідальний HR-менеджмент.

Ефективне управління персоналом державної служби в європейських країнах базується на продуманій стратегії використання та розвитку людських ресурсів. На законодавчому рівні чітко визначаються місце й статус державних службовців та їх керівників. У практиці більшості країн ЄС законодавчо закріпилася «система заслуг і досягнень», коли кар'єрне зростання державного службовця відбувається залежить від того, наскільки результативно й якісно він виконує свої посадові обов'язки.

Управління людськими ресурсами державної служби в європейських країнах відбувається відповідно до певних стандартів, які можна поєднати в дві групи. Одним із основних принципів формування першої групи стандартів є принцип розвитку державних службовців, їх залучення в процеси вдосконалення діяльності органу влади та задоволення персоналу своєю роботою, що безпосередньо впливає на результативність роботи всього органу державного управління. До цієї групи стандартів належать: TQM (Total Quality Management); модель CAF (Common Assessment Framework); стандарти серії ISO 9000; SA 8000 «Social Accountability»; модель EFQM; «Investors in People». Друга група стандартів управління людськими ресурсами включає стандарти, що визначають інноваційні концепції, підходи та інструменти для впровадження сучасних технологій в управління людськими ресурсами і найчастіше використовуються в бізнесі: управління талантами і лідерством; управління знаннями (менторство, корпоративний університет, наставництво (коучинг), кар'єрний портал, віртуальна школа, соціальна карта співробітника), методи підбору персоналу: аутстафінг, аутсорсинг (лізинг персоналу), а також скринінг, рекрутинг і хедхантинг, методіку LAB-profile, метод використання гнучкого графіка роботи персоналу тощо [1, с. 364].

Європейський досвід управління людськими ресурсами державної служби свідчить, що необхідними умовами його ефективності та результативності є: чітке організаційно-правове регулювання; розробка стратегії використання та розвитку людських ресурсів і системи мотивації «заслуг і досягнень»; функціонування відповідного підрозділу з управління людськими ресурсами; розвиток демократичних засад управління державною службою і співучасті державних службовців у самоврядуванні та визначенні умов трудової діяльності; формування середовища, яке сприяє внутрішній мотивації та демократичному духу персоналу; посилення ролі профспілок та розвиток партнерства між державними службовцями і керівництвом та ін.

Відповідно до Європейських принципів державна служба повинна бути професійною, добросовісною, політично нейтральною, базуватися на заслугах, бути орієнтованою на громадян [3].

Список використаних джерел

1. Євтушенко Г. І., Мороз О. О. Управління персоналом на державній службі: європейські стандарти. *Бізнес Інформ*. 2019. № 11. С. 362–367. URL: <https://11l.ink/t1w2Z>
2. Принципи державного управління / SIGMA. URL: <https://11l.ink/JMREs>
3. Стратегія реформування державного управління України на 2022–2025 роки: схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 лип. 2021 р. № 831-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021>.